

Samhällsanalys

VGR Analys 2022:5

Västra Götalandsregionen

2022-01-20

Underlag till regionalt serviceprogram (RSP) 2022

Fakta om demografi, sysselsättning, pendling och tillgång till service.

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning.....	2
Sammanfattning	3
Demografi och sysselsättning	3
Tillgång till service	3
Demografi	4
Västra Götaland – både landsbygd och storstadsområde.....	4
Fler äldre i Skaraborg och Fyrbodalen	5
Sysselsättning.....	6
Arbetsplatser mer geografiskt koncentrerade än boendet	6
Ökning av antal sysselsatta	6
Många företagare i Dalsland	8
Tillgång till service i Västra Götaland	9
Dagligvaror	9
Drivmedel.....	9
Posttjänster	10
Betalningsförmedling.....	10
Dagkassehantering	11
Tillgång till apotek och grundskola i Västra Götaland	11
Tillgänglighet till kollektivtrafik inom 1 km	12

Underlaget är sammanställt av enheten för samhällsanalys på Västra Götalandsregionen

Kontaktperson är Cecilia Olbin Gard, cecilia.gard@vgregion.se

Sammanfattning

Demografi och sysselsättning

- Västra Götaland är i en nationell jämförelse ett tätbefolkat län, bara Stockholms och Skånes län har fler invånare per km². Befolkningstätheten varierar dock mycket i länets olika delar och är i de flesta kommuner koncentrerade till en centralort.
- De flesta kommuner i Västra Götaland har ökat sin befolkning sedan 2010. Endast fyra kommuner i länet har minskat med mer än en procent av sin befolkningsstorlek.
- Fyrbodal och Skaraborg har en större andel av befolkningen som är 65+ år än framför allt Göteborgsregionen, men även Sjuhärad.
- Platserna där människor har sin sysselsättning är spridda över hela regionen, men är ändå mer koncentrerade än bostäderna.
- I många av kommunerna har sysselsättningstillfällena blivit fler under den senaste tioårs-perioden undantaget 10 kommuner där sysselsättningen minskat.
- Antalet sysselsatta av de boende i en kommun (nattbefolkning) har ökat i nästan alla kommuner under perioden 2008-2018 förutom i fyra kommuner.
- Pendlingen har ökat i många kommuner under perioden. I genomsnitt har andelen pendlare över kommungräns ökat med ca 2 procentenheter. Drygt en tredjedel av alla sysselsatta i Västra Götaland pendlar över en kommungräns till jobbet.
- Andel företagare eller ”kombinatörer” av de sysselsatta (de som har hela eller delar av sin arbetsinkomst från egen verksamhet) är högst i Dals-Ed tillsammans med flera andra Dalslandskommuner samt Tanum och Essunga.

Tillgång till service

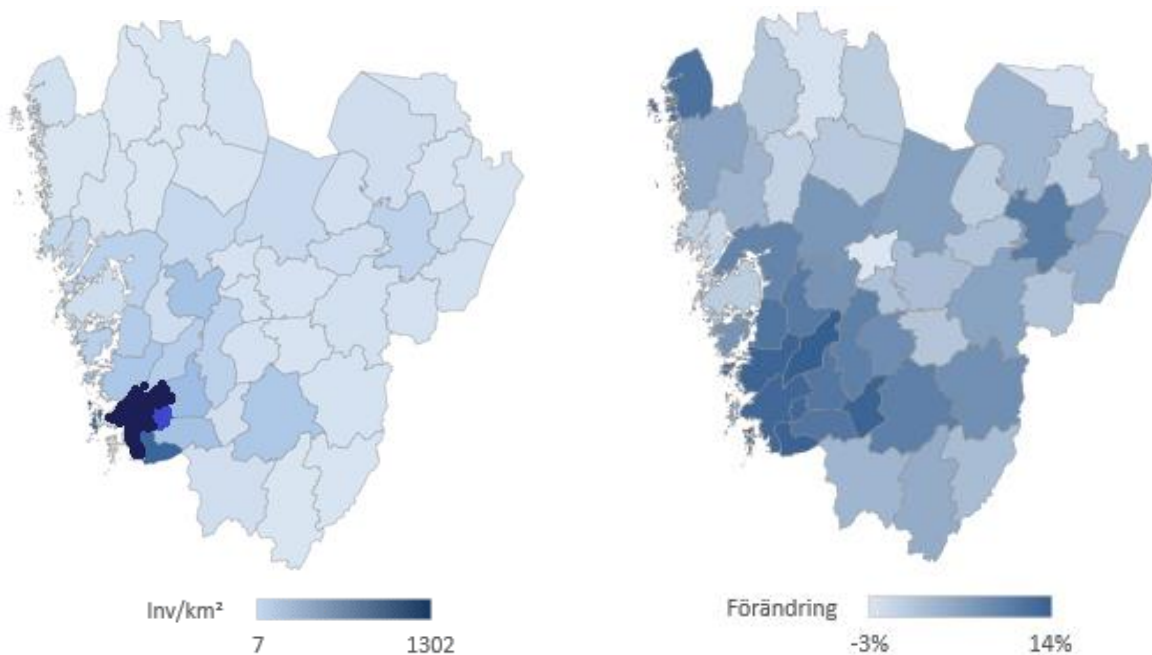
- Tillgången till kommersiell service är generellt god i Västra Götaland eftersom 97-98 procent av befolkningen har kortare resväg än en mil till närmaste dagligvarubutik, drivmedelstation eller posttjänst.
- Till dagkassehantering och betaltjänster är det ungefär 85 procent av befolkningen som har kortare en mil.
- Områden med något sämre tillgång till kommersiell service är norra Dalsland samt Kållandsö.
- Nästan alla skolbarn i åk 1-9 har max 10 minuters bilväg till närmaste grundskola.

Demografi

Västra Götaland – både landsbygd och storstadsområde

Västra Götaland är i en nationell jämförelse ett tätbefolkat län med 73 invånare per km², bara Stockholms och Skåne län har fler invånare per km² (337 respektive 118 invånare per km²). Befolkningstätheten varierar dock mycket i länets olika delar som framgår av Figur 1, och är i de flesta kommuner koncentrerade till en centralort. Det innebär att nio av tio invånare i Västra Götaland bor i eller max 45 minuters bilresa från en tätort med minst 30 000 invånare och bara knappt 0,5 procent av befolkningen kan inte nå en tätort med minst 3 000 invånare med 45 minuters bilresa¹.

De flesta invånarna i Västra Götaland bor alltså i eller nära vad som nationellt skulle klassificeras som ett tätbefolkat område. Enligt den internationella definitionen som används av OECD² anses dock områden med färre än 150 invånare per km² vara "landsbygd", vilket gäller för alla kommuner i Västra Götaland utom fem (Göteborg, Partille, Öckerö, Mölndal och Lerum). Det finns alltså ingen enhetlig definition på vad som betecknas som "landsbygd", utan beror på vilket perspektiv man har³.

Figur 1. Vänster: Antal invånare per km² i Västra Götaland år 2020. Källa: Västdatabasen, SCB.

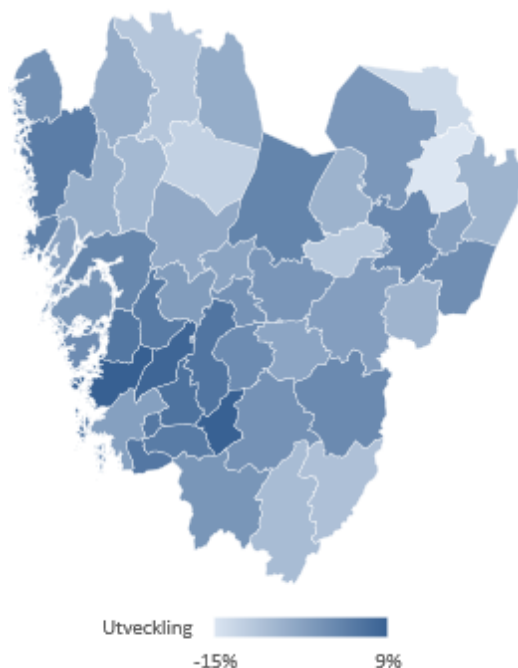
Höger: Förändring (procent) av antal invånare år 2020 jämfört år 2010. Källa: Statistikdatabasen, SCB.

¹ Enligt tillgänglighetsindex som tagits fram av Tillväxtverket.

² OECD- Directorate for Public Governance and Territorial Development.

³ Landsbyggsdefinitioner i Sverige och andra länder. Glesbyggsverket 2008.

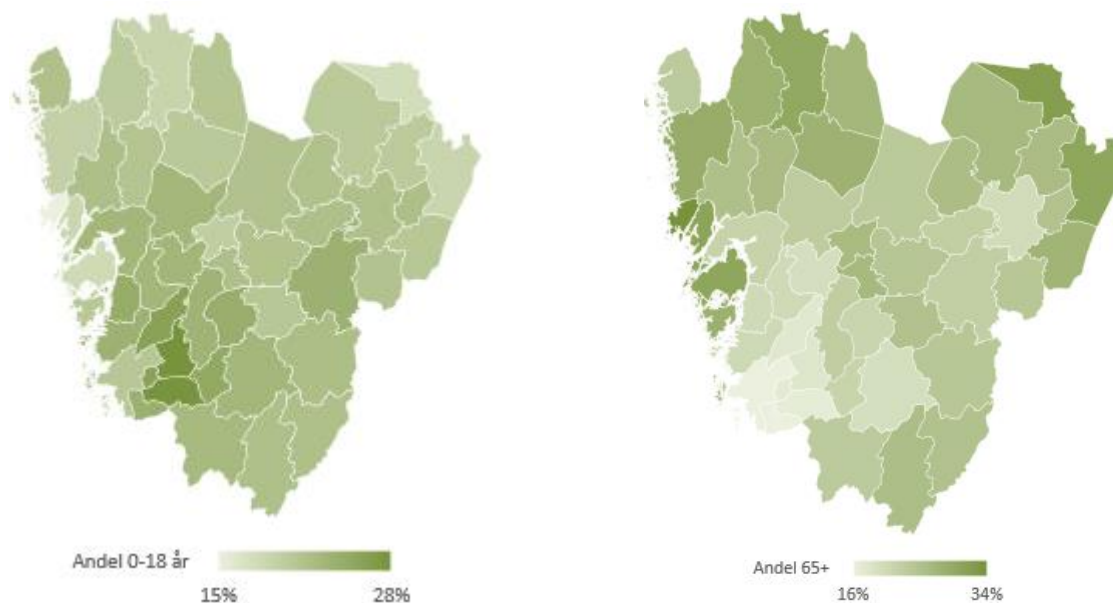
De flesta kommuner i Västra Götaland har ökat sin befolkning sedan 2010, se Figur 1, bara fyra har minskat mer än en procent av sin befolkningsstorlek. I Västra Götaland har det under perioden varit ett födelseöverskott, d.v.s. antalet nyfödda barn har varit högre än antalet personer som avlidit. I många av kommunerna i Fyrbodal och Skaraborg har det dock varit fler som avlidit än som fötts. I alla kommunerna har det varit ett positivt flyttnetto under perioden, för de flesta kommunerna beroende på en stor utrikes inflyttning. Inrikes flyttnetto för Västra Götaland har under större delen av perioden pendlat runt 0, men under de senaste två åren 2019 och 2020 varit kraftigt negativt med siffror på -1300 respektive -1800. När det gäller kommunernas inrikes flyttnetto varierar det stort under perioden med andelar på mellan +9% till -15%. Högst andel har Kungälv med +9% och lägst har Töreboda med -15% sett till befolkningsstorleken.

Figur 2. Inrikes flyttnetto 2010-2020 relativt befolkningsstorleken.
Källa: Statistikdatabasen SCB

Fler äldre i Skaraborg och Fyrbodal

Även åldersstrukturen skiljer sig åt mellan regionens olika delar. Fyrbodal och Skaraborg har en större andel av befolkningen som är 65+ år än framför allt Göteborgsregionen men även Sjuhärad. Högst andel 65+ -åringar i befolkningen bland kommunerna har Sotenäs med knappt 34 procent följt av Gullspång med knappt 32 procent. Lägst andel har Göteborg och Mölndal med knappa 16 procent, följt av flera andra kommuner runt Göteborg, se höger karta i Figur 2. Högst andel barn har Härryda och Lerum med drygt 27 procent, följt av flera andra kommuner i Göteborgsregionen, undantaget Göteborg. Lägst andel barn har kommunerna med högst andel äldre, d.v.s. Sotenäs och Gullspång med ca 15-18 procent barn, se vänster karta Figur 2.

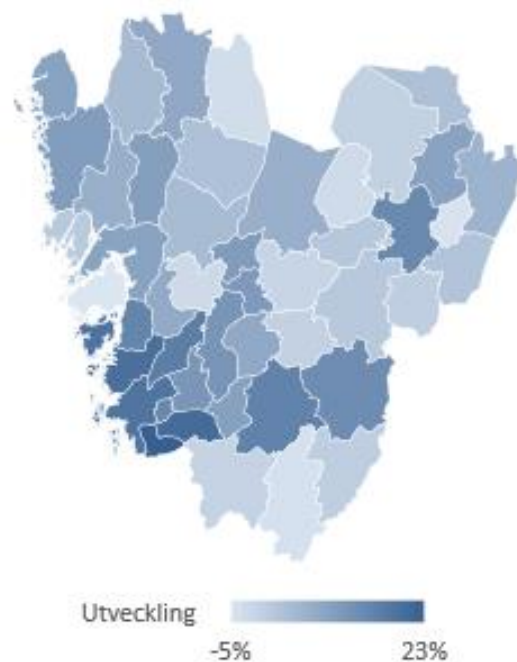
Figur 2. Vänster: Andel 0-18 år i befolkningen år 2020. Höger: Andel 65+ år i befolkningen år 2020.
Källa: Statistikdatabasen SCB.

Sysselsättning

Arbetsplatser mer geografiskt koncentrerade än boendet

Platserna där människor har sin sysselsättning är spridda över hela regionen, se vänster karta i Figur 3, men är mer koncentrerat än människors boende; det är lite fler platser där ingen är sysselsatt och i många tätortcentrum är antalet sysselsatta högre än antalet boende. T.ex. så bor det ca 16 000 personer per km² i centrala Göteborg, men det arbetar nästan det dubbla, 30 000 per km².

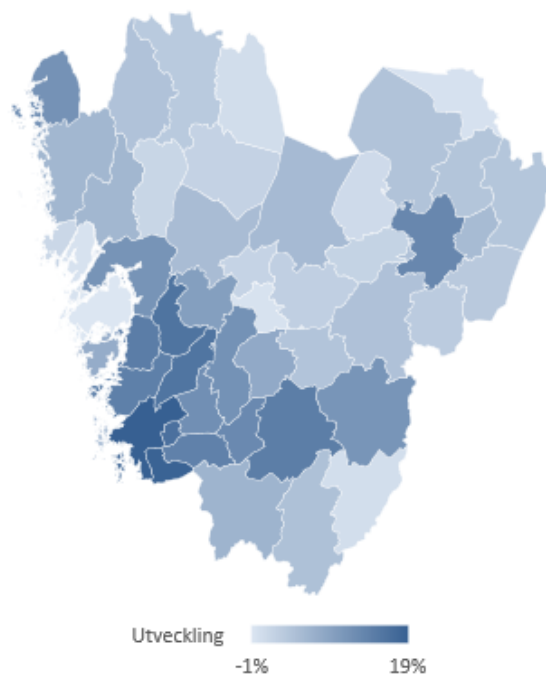
I de flesta kommunerna har sysselsättningsstillfällena blivit fler under den senaste tioårs-perioden, i tio kommuner har det dock minskat. De kommuner som uppvisat den största minskningen av arbetstillfällena är Orust, Tibro och Svenljunga som har minskat med mellan fem och tre procent.

Figur 3. Förändring (procent) av antal sysselsatta efter arbetsställets placering (dagbefolkning) år 2018 jämfört år 2008. Källa: Statistikdatabasen, SCB.

Ökning av antal sysselsatta

Antalet sysselsatta av de boende i en kommun (nattbefolkning) har ökat i nästan alla kommuner under perioden, se karta Figur 5. I fyra kommuner har antalet sysselsatta minskat och då endast med en procent; Orust, Lysekil, Essunga och Gullspång. Störst procentuell ökning av antalet sysselsatta har det varit i kommunerna i Göteborgsregionen samt i Borås, Skövde och Strömstad där andelen ökat med mellan 12 och 19 procent.

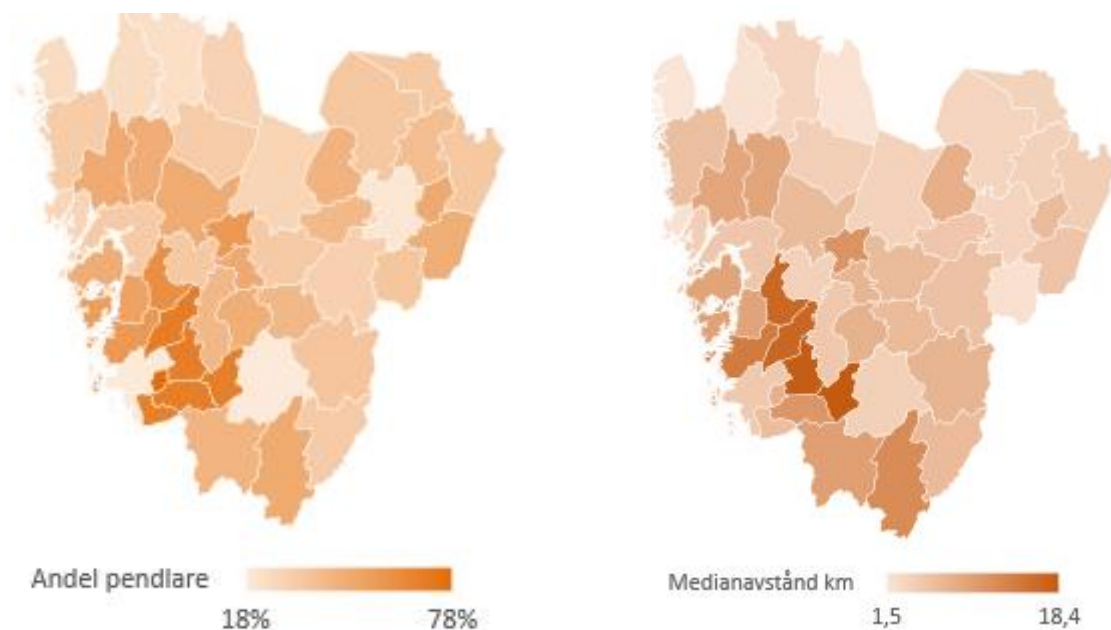

Figur 4. Förändring (procent) av antal sysselsatta efter individens bostadsort (nattbefolkning) år 2018 jämfört år 2008. Källa: Statistikdatabasen, SCB.

Eftersom antalet sysselsättningstillfällen per kommun (dagbefolkning) generellt har förändrats mer än antalet sysselsatta boende i en kommun (nattbefolkning) visar det på en större rörlighet bland den sysselsatta befolkningen. Pendlingen har alltså ökat i många kommuner under perioden. I genomsnitt har andelen pendlare över kommungräns ökat med knappt 2 procentenheter och uppgår i genomsnitt till ca 35 procent år 2018. Högst andel pendlare har Partille där nästan åtta av tio sysselsatta personer boende i kommunen pendlar. De flesta andra kommuner i Göteborgsregionen, undantaget Göteborg, har också en hög andel pendlare (ca 60-70 procent), se Figur 5.

Lägst andel pendlare har Borås, följt av Göteborg och Skövde, där endast en knapp femtedel av de boende pendlar till en annan kommun. Trollhättan har en högre andel pendlare, ca 34 procent, vilket är en ökning med ca 10 procentenheter jämfört med 2008.

Medianen av pendlingsavståndet, d.v.s. värdet som hälften av de sysselsatta pendlar längre än och andra hälften pendlar kortare än varierar också stort över regionen. I Tidaholm, Åmål, Sotenäs och Dals-Ed har hälften av de sysselsatta max 2,1 km till jobbet fågelvägen, se Figur 5. I flera av kommunerna i Göteborgsregionen är motsvarande värde drygt 1,5 mil. I kommunerna med lägst andel pendlare, Borås, Göteborg och Skövde är medianvärdet också ganska lågt, ca 3-4 km.

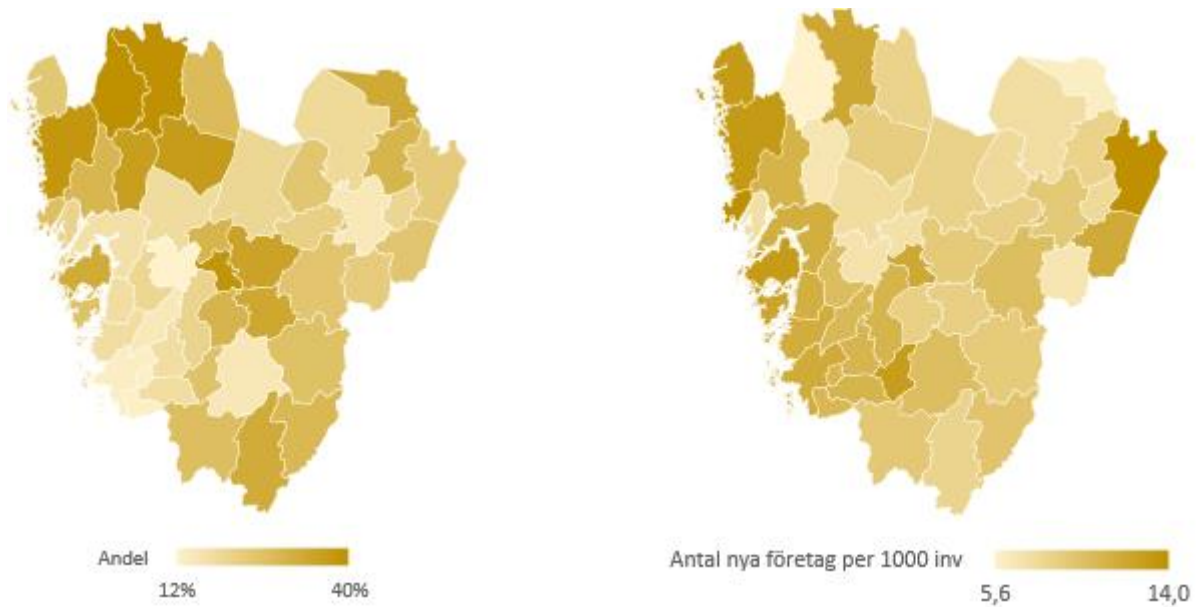

Figur 5. Vänster: Andel av de sysselsatta bosatta i respektive kommun (nattbefolkning) som pendlar till en annan kommun för att arbeta år 2018, pendlare till Norge ej inkluderade. Källa: Statistikdatabasen, SCB

Höger: Median av pendlingsavståndet (km) fågelvägen för de sysselsatta år 2018 boende i en kommun, pendlare till Norge ej inkluderade. Källa: Västdatabasen, SCB

Många företagare i Dalsland

Andel företagare eller ”kombinatörer” av de sysselsatta (de som har hela eller delar av sin arbetsinkomst från egen verksamhet) är högst i Dals-Ed med 40 procent tillsammans med flera andra Dalslandskommuner samt Tanum och Essunga, se Figur 6. Flest nya företag startas i kommunerna längs Bohuskusten samt i Karlsborg med mellan 12,2 och 14,0 per 1000 invånare.

Figur 6. Vänster: Andel företagare och kombinatörer av sysselsatta bosatta i kommunen. Med företagare och kombinatörer avses de som har hela eller delar av sin arbetsinkomst från eget företag, år 2019. Källa: Västdatabasen, SCB.

Höger: Antal nystartade företag per 1 000 invånare i åldrarna 16-64 år, år 2019. Källa: Tillväxtanalys.

Tillgång till service i Västra Götaland

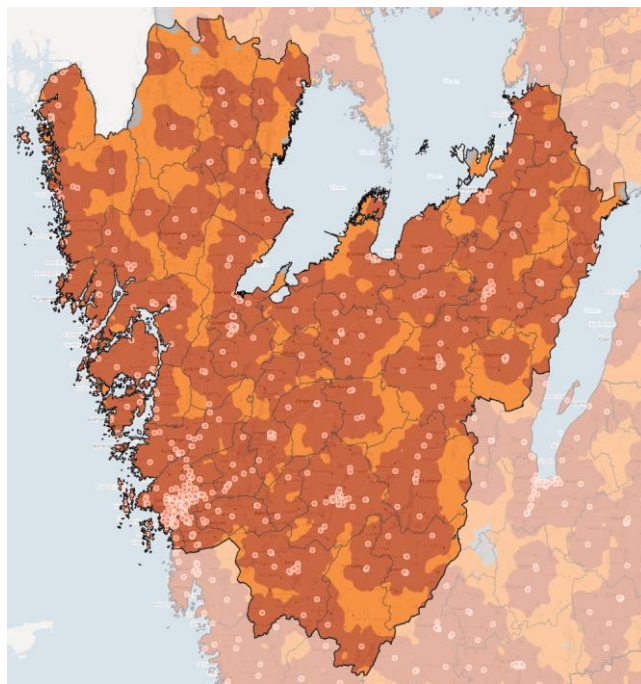
Dagligvaror

De flesta invånare, nästan 98 procent, bor närmare en dagligvarubutik än 1 mil och väldigt få personer har längre än två mil.

Högst andel invånare med längre än två mil till närmaste butik har Öckerö där 2,7 procent (ca 340 personer) har mer än 2 mil till närmaste butik

Andel invånare inom respektive avstånd till närmaste dagligvarubutik, Västra Götaland, 2020.

mindre än 10 km	10-20 km	20-30 km	30-40 km	mer än 40 km
97,92%	2,01%	0,02%	0,00%	0,04%

Figur 7. Avstånd till närmaste dagligvarubutik, 2020. Rosa prickar är butikernas position. Källa: Pupos, Tillväxtverket.

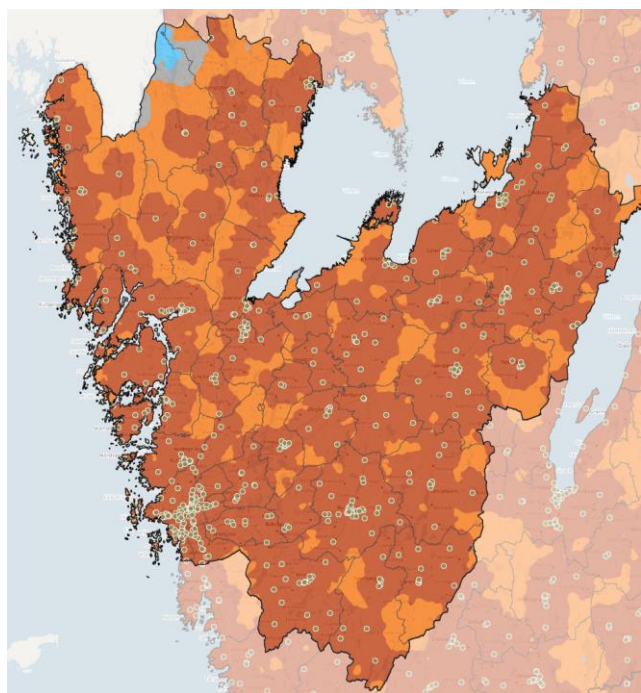
Drivmedel

De flesta invånare, 98 procent, bor närmare en drivmedelstation än 1 mil och väldigt få personer har längre än två mil.

Högst andel med längre än två mil till närmaste butik har Dals-Ed där 4,4 procent (ca 200 personer) har mer än 2 mil till närmaste drivmedelstation.

Andel invånare inom respektive avstånd till närmaste drivmedelstation, Västra Götaland, 2020.

mindre än 10 km	10-20 km	20-30 km	30-40 km	mer än 40 km
98,0%	1,77%	0,01%	0,01%	0,21%

Figur 8. Avstånd till närmaste drivmedelstation, 2020. Grå prickar är stationernas position. Källa: Pupos, Tillväxtverket.

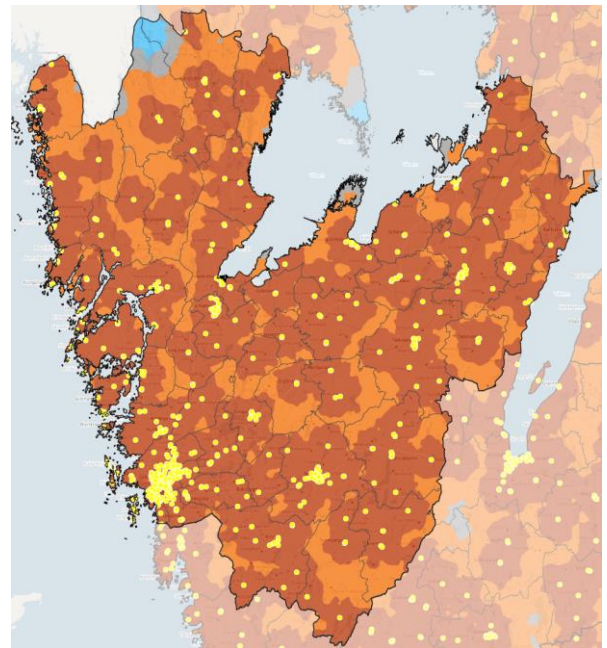
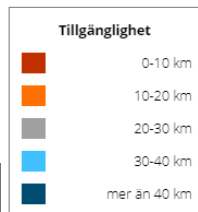
Posttjänster

De flesta invånare, nästan 97 procent, bor närmare en posttjänst än 1 mil och väldigt få personer har längre än två mil.

Högst andel med längre än två mil till närmaste butik har Dals-Ed där 4,4 procent (ca 200 personer) har mer än 2 mil till närmaste posttjänst. Högst antal personer med mer än 2 mil till närmaste posttjänst har Lidköping där ca 700 personer har längre än 2 mil.

Andel invånare inom respektive avstånd till närmaste posttjänst, Västra Götaland, 2020.

mindre än 10 km	10-20 km	20-30 km	30-40 km	mer än 40 km
97,67%	2,17%	0,07%	0,01%	0,08%

Figur 9. Avstånd till närmaste posttjänst, 2020. Gula prickar är posttjänsternas position. Källa: Pupos, Tillväxtverket.

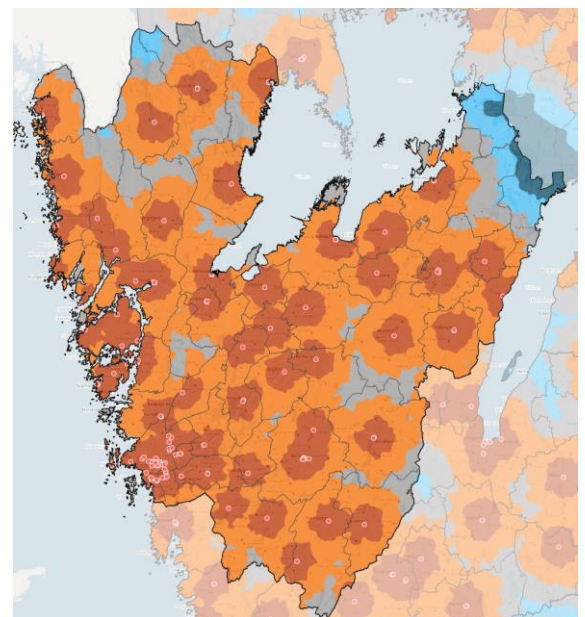
Betalningsförmedling⁴

Många invånare, 85 procent, bor närmare en betalningsförmedling än 1 mil men en hel del människor har längre än två mil.

Högst andel med längre än två mil till närmaste betalningsförmedling har Karlsborg där 79 procent (ca 5 500 personer) har mer än 2 mil till närmaste betalningsförmedling. Högst antal personer med mer än 2 mil till närmaste betalningsförmedling har Lilla Edet där ca 7 500 personer har längre än 2 mil.

Andel invånare inom respektive avstånd till närmaste betalningsförmedling, Västra Götaland, 2020.

mindre än 10 km	10-20 km	20-30 km	30-40 km	mer än 40 km
85,02%	12,39%	1,82%	0,38%	0,40%

Figur 10. Avstånd till närmaste betalningsförmedling, 2020. Rosa prickar är förmedlingarnas position. Källa: Pupos, Tillväxtverket.

⁴ Med betalningsförmedling avses möjlighet att betala räkningar med kontanter/kort eller från konto på bankkontor eller hos ombud.

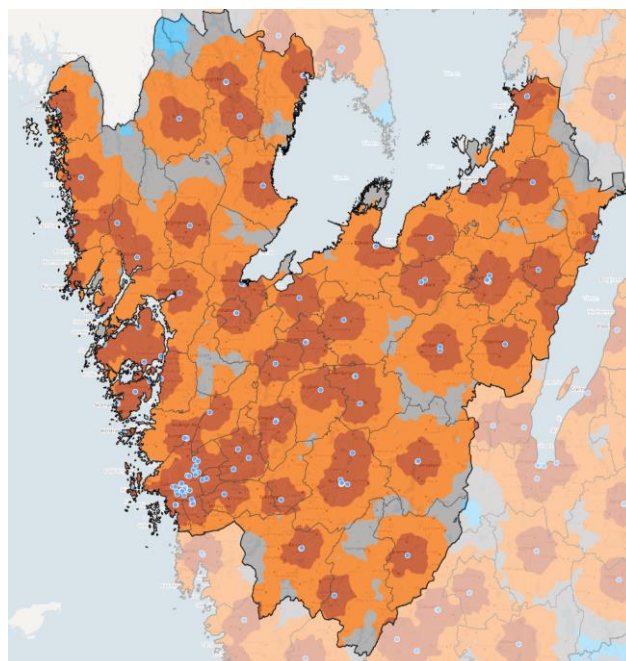
Dagkassehantering

Många invånare, 85 procent, bor närmare en dagkassehantering än 1 mil men en hel del människor har längre än två mil.

Högst andel med längre än två mil till närmaste dagkassehantering har Lilla Edet där knappt 53 procent (ca 7 500 personer) har mer än 2 mil till närmaste dagkassehantering.

Andel invånare inom respektive avstånd till närmaste dagkassehantering, Västra Götaland, 2020.

mindre än 10 km	10-20 km	20-30 km	30-40 km	mer än 40 km
84,90%	13,30%	1,41%	0,01%	0,38%

Figur 11. Avstånd till närmaste dagkassehantering, 2020. Blå prickar är dagkassehanteringarnas position. Källa: Pupos, Tillväxtverket.

Tillgång till apotek och grundskola i Västra Götaland

Nästan alla barn i årskurserna 1-9 har kortare än 10 min bilväg till närmaste grundskola. Bara 0,4 procent (ca 1400 elever) har mellan 10-30 minuter till närmaste skola.

Drygt 9 av 10 invånare i Västra Götaland har kortare än 10 minuters bilväg till närmaste apotek, medan de flesta av de resterande 133 000 invånarna har mellan 10-20 min resväg.

Andel invånare⁵ inom respektive tidsavstånd till närmaste öppenvårdsapotek respektive grundskola, Västra Götaland, 2020.

	0 - <10 minuter	10 - <20 minuter	20 - <30 minuter	Mer än 30 minuter
apotek	92,17%	7,40%	0,43%	0,00%
grundskola åk 1-9	99,58%	0,41%	0,01%	0,00%

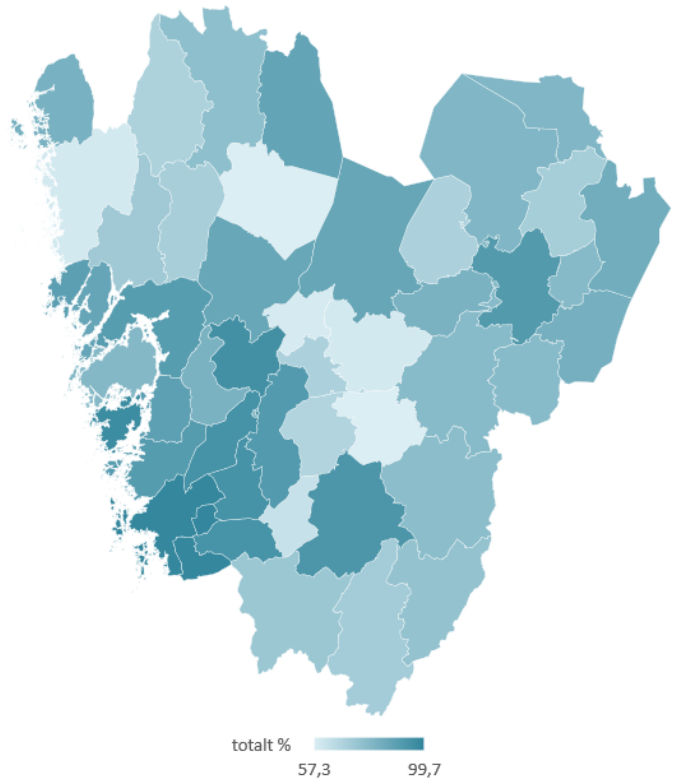
Källa: Tillgänglighet till kommersiell och offentlig service 2021. Tillväxtverket.

⁵ För tidsavstånd för grundskolan avser andelarna antal barn i årskurserna 1-9 och inte hela befolkningen.

Tillgänglighet till kollektivtrafik inom 1 km

SCB mäter på uppdrag av Boverket tillgängligheten till kollektivtrafik. Indikatorn mäter befolkningens tillgång till hållplatser med minst en avgång i timmen på vardagar mellan 06.00 och 20.00. Här ingår alla hållplatser, inte bara de i stråk eller stadstrafik. Man kan också se tillgängligheten för inom respektive utom tätort.

Totalt sett sticker Stockholm ut i ett nationellt perspektiv där 98,3 procent av befolkningen har 1 km eller mindre till närmaste hållplats medan Västra Götaland, Skåne och Sverige totalt ligger kring 90 procent. Mellan kommunerna i Västra Götaland varierar andelen från drygt 57 procent - Mellerud och Herrljunga - till drygt 99 procent på Öckerö.

Figur 12. Max 1 km till trafikerad hållplats för kollektivtrafik, 2019. Källa: SCB